

*Іванцова З. А.,**доктор філософії в галузі права,**доцент кафедри конституційного права**Національного університету «Одеська юридична академія»**ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7110-5967>*

КОГНІТИВНА НЕДОТОРКАННІСТЬ ЯК НОВИЙ ОБ'ЄКТ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЗАХИСТУ: РОЛЬ ПОЛІГРАФА

Анотація. Стаття присвячена дослідженню конституційно-правових проблем застосування поліграфа в умовах трансформації інформаційного виміру прав людини та становлення цифрових і когнітивних прав. Окрему увагу приділено впливу сучасних інформаційних і психофізіологічних технологій на внутрішню сферу особи, зокрема на її здатність самостійно формувати, змінювати та утримувати власні думки без надмірного зовнішнього втручання. Обґрунтовується теза, що розвиток таких технологій зумовлює розширення об'єкта конституційного захисту - від традиційної інформації про особу до її когнітивних процесів.

У роботі розкривається розуміння когнітивної недоторканності (свободи) як нового (похідного) об'єкта конституційного захисту, що формується на перетині права на приватне життя, людської гідності, свободи думки та презумпції невинуватості. Когнітивна недоторканність визначається як заборона будь-якого примусового або прихованого втручання у психічні процеси особи та захист її внутрішнього інформаційного простору. Поліграф розглядається як технологія, що здатна опосередковано проникати у когнітивну сферу шляхом фіксації та інтерпретації психофізіологічних реакцій людини.

Проаналізовано положення Конституції України, та підзаконних актів, що регулюють використання поліграфа в діяльності державних органів. Встановлено, що формальна добровільність проходження поліграфа не завжди забезпечує фактичну свободу волевиявлення, оскільки сама процедура може створювати психологічний тиск і формувати уявлення про недовіру до особи. Такі обставини актуалізують проблему прихованого втручання у когнітивну сферу навіть за відсутності прямого примусу.

У статті також досліджується вплив застосування поліграфа на принцип презумпції невинуватості, оскільки результати тестування, попри їх орієнтовний характер, можуть використовуватися для формування оцінок доброчесності та поведінки особи. Аналізується судова практика, яка визнає такі результати допоміжними, але не виключає їх фактичного впливу на прийняття рішень.

Окрему увагу приділено зарубіжному досвіду, зокрема рішенням судів Кенії та Індії, які визнали використання поліграфа та подібних нейротехнологічних методів неконституційними через їх втручання у внутрішню сферу особи та порушення заборони самовикриття. Підкреслюється формування глобальної тенденції до посилення захисту когнітивної автономії.

У висновках обґрунтовується необхідність доктринального визнання когнітивної недоторканності як самостійного об'єкта конституційного захисту та встановлення чітких меж використання поліграфа. Зазначається, що лише за таких умов можливе забезпечення балансу між суспіль-

ними інтересами та правами людини в умовах розвитку цифрових технологій.

Ключові слова: права людини, людська гідність, інформаційні права, цифрові права, когнітивний простір.

Постановка проблеми. У сучасних умовах цифрової трансформації суспільства та розвитку нейротехнологій відбувається суттєве розширення меж втручання у внутрішню сферу особи. Особливого значення набуває проблема використання психофізіологічних методів, зокрема поліграфа, який, попри формальне визнання його допоміжного характеру, фактично здатний впливати на оцінку поведінки та доброчесності людини. Відсутність належного конституційно-правового осмислення меж такого втручання створює ризики порушення фундаментальних прав людини, зокрема права на приватність, гідність, свободу думки та презумпцію невинуватості. У цьому контексті постає проблема доктринального визначення меж допустимого впливу технологій на когнітивну сферу особи та необхідності визнання когнітивної недоторканності як самостійного об'єкта конституційного захисту.

Стан дослідження. У сучасній правовій доктрині лише починає формуватися підхід до розуміння когнітивної автономії та когнітивної недоторканності як нових категорій конституційного права. У цьому контексті значний інтерес становлять дослідження, присвячені нейротехнологіям та нейроданим, які акцентують на потенційних загрозах втручання у внутрішні психічні процеси людини. Разом із тим питання системного конституційно-правового осмислення поліграфа у площині когнітивних прав залишається недостатньо розробленим.

Метою статті є комплексне дослідження конституційно-правової природи застосування поліграфа в умовах трансформації інформаційного виміру прав людини та формування концепції когнітивної недоторканності як нового об'єкта конституційного захисту.

Виклад основного матеріалу. З розвитком інформаційних технологій здатність особи самостійно формувати, змінювати й навіть утримувати свої думки без надмірного зовнішнього втручання зазнає значного впливу. Такий вплив проникає до когнітивної сфери, загрожуючи когнітивній недоторканності як нового об'єкта конституційного захисту.

Бразал А., Пеше Ф., Бельгран М. та Ларео Х. у спільній публікації щодо нейроданих та формування нейроправ відмічали: «нейротехнології обіцяють глибоке розуміння мозкової діяльності людей та розкриття найпотемніших особистих думок і почуттів, включаючи ті, що не перетворюються на дії і, отже, не можуть бути виміряні або виведені з даних, зібраних

за допомогою інших технологій» [2]. Таким чином зазначені технології не лише розкривають приховані аспекти свідомості, але й створюють ризик маніпуляції когнітивними процесами, порушуючи «принцип поваги автономії особистості» [2, 25], який є основою конституційного захисту прав людини.

У цьому контексті роль поліграфа як інструменту психофізіологічного дослідження набуває особливого значення, адже його вже використовують для виявлення знань, думок і емоцій, що інколи приховуються особою. Вищевказане зумовлює необхідність доктринального аналізу його застосування у площині можливих посягань на конституційні права людини та окреслення допустимих меж його використання. З цього приводу окремі дослідники наголошують, що «нейротехнології являють собою безпрецедентне вторгнення, можливо, навіть остаточний крок, у приватну сферу людей. Нейротехнології також можуть перешкодити іншим фундаментальним правам і свободам, окрім прав на недоторканність приватного життя та захист даних» [1].

За таких обставин, когнітивна недоторканність потребує доктринального визнання як автономного об'єкта конституційного захисту, з метою збереження балансу між суспільними інтересами та забезпечення недоторканності внутрішніх когнітивних процесів людини.

У відповідності до ч.1, ч.2 ст. 62 Конституції України, «особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину» [3]. Зазначені положення розуміють як конституційне закріплення презумпції невинуватості. Поряд з цим, використання поліграфа ставить під сумнів право на презумпцію невинуватості.

Серед основних принципів використання поліграфа, що визначені Інструкцією про порядок використання поліграфів у Національній поліції України затвердженою наказом МВС України від 13.11.2017 №920 у ч.1 Розділу II передбачено: «за принципом добровільної згоди спеціаліст проводить опитування лише за умови отримання письмової згоди опитуваної особи. Відмова від опитування не може тягти за собою утиск особи, порушення її законних прав та свобод» [4].

Допоміжний характер (адже обвинувачення не може ґрунтуватися виключно на даних отриманих з використанням поліграфа) та добровільність участі особи в опитуванні прямо не порушує презумпцію невинуватості.

Поряд із цим застосування поліграфа дедалі більше поширюється як у державному секторі (зокрема в правоохоронних та митних органах у межах перевірки доброчесності), так і в окремих випадках у приватній сфері, що актуалізує питання чітких правових меж такого використання поліграфа та гарантій дотримання прав людини.

До прикладу в 2024 році внесені зміни до Митного кодексу України та у ст. 572-1 передбачено проведення психофізіологічного опитування із застосуванням поліграфа. В подальшому постановою КМУ від 1 квітня 2025 року № 366 затверджено Порядок проведення психофізіологічного опитування посадових осіб митних органів та кандидатів на зайняття посад державної служби в митних органах із застосуванням поліграфа.

Вищевказані нормативно-правові акти також обумовлюють добровільність проходження такого психофізіологічного опитування, однак сама пропозиція пройти поліграф вже може

створювати ситуацію прихованого тиску на особу та формувати уявлення про її потенційну недоброчесність.

Згідно з ч.2 ст. 572-1 Митного кодексу України, «результати психофізіологічного опитування із застосуванням поліграфа використовуються виключно як інформація ймовірного характеру, що сприяє формуванню характеристики кандидата на зайняття посади державної служби в митному органі або посадової особи митного органу» [5].

Таким чином, попри формальну відсутність доказового значення, застосування поліграфа опосередковано здатне порушувати принцип презумпції невинуватості, оскільки вже сам факт його використання (а тим більше відмова у його використанні) може ставити особу у завідомо підозріле або негативне світло, а отримані результати - впливати на оцінку її доброчесності та поведінки.

Захист свідомості та внутрішніх когнітивних процесів людини в умовах поширення таких інструментів набуває особливої актуальності, адже існує ризик поступового зміщення від презумпції невинуватості до презумпції недовіри, що може призвести до непрямого втручання у свободу думки, переконань й навіть волевиявлення особи.

Хоча проходження психофізіологічного опитування із застосуванням поліграфа на законодавчому рівні визнається добровільним, однак існують окремі положення нормативних актів, які підкреслюють існування прихованого тиску на особу через саму пропозицію застосування поліграфа.

Так, Порядок проведення психофізіологічного опитування із застосуванням поліграфа у роботі Бюро економічної безпеки України, затверджений наказом Бюро економічної безпеки України від 26.10.2021 № 10 передбачає можливість умисної протидії, що означає: «будь-який фізичний чи поведінковий спосіб, використовуваний опитуваною особою з наміром перешкодити спеціалісту-поліграфологу отримати об'єктивний результат проведення психофізіологічного опитування з використанням поліграфа» [6].

Отже, імпліцитно законодавець погоджується з тим, що навіть наявності за письмової заяви про надання добровільної згоди на проведення опитування із застосуванням поліграфа не виключається можливість внутрішнього спротиву особи або її спроб захистити власну когнітивну сферу, що свідчить про наявність потенційного конфлікту між формальною добровільністю участі та фактичним психологічним тиском, який може супроводжувати таке опитування.

Таку ж позицію можна прослідкувати і в судовій практиці, зокрема, у рішенні від 30.01.2026 по справі № 359/12522/23 суд відмітив: «аналіз інформації, отриманої від людини в процесі опитування за допомогою поліграфа, дає змогу одержувати необхідну орієнтувальну інформацію та виявляти ту, яку людина приховує» [7]. Отже з одного боку відстежується «добровільність» використання поліграфа, а з іншого – не заперечується факт того, що людина під час такого опитування може приховувати інформацію або намагатися захистити власну внутрішню сферу, що фактично підтверджує існування певного конфлікту між суспільним інтересом у встановленні істини та внутрішнім правом особи на недоторканність її когнітивного простору.

Навіть за умов формального дотримання принципу добровільності, застосування поліграфа не є нейтральним інструментом, оскільки воно здатне створювати психологічний тиск, стимулювати самообмеження поведінки й реакції особи. Такий

вплив особливо відчутний у ситуаціях, коли результати поліграфа, хоч і не мають прямої доказової сили, але фактично вправуються при прийнятті рішень.

Так, у рішенні від 24.11.2025 по справі № 711/9437/15-к суд зазначав: «опитування із застосуванням спеціального технічного засобу - комп'ютерного поліграфа суд сприймає як орієнтувальну інформацію для конструювання версій розслідування» [8]. Отже, використання поліграфа, навіть як допоміжного засобу, може становити потенційну загрозу когнітивній недоторканності особи та її внутрішній автономії.

Вареня Н.М., Бедратий Ю. В., Алекумов С. С. наголошували, що «насамперед сумнівною залишається наукова достовірність поліграфа. Його результати значною мірою залежать від психофізіологічних особливостей конкретної особи, умов проведення тесту, компетентності поліграфолога та навіть від рівня тривожності чи стресу випробуваного» [9, с. 5].

Зважаючи на наявність різних процесуальних та криміналістичних засобів, доступних органам досудового розслідування, доцільним видається обмеження використання поліграфа як інструменту, що, по-перше, має дискусійну доказову цінність, а по-друге - здатний впливати на когнітивну недоторканність особи.

У відповідності до ст.28 КУ, «ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню. Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідкам» [3].

З позиції захисту людської гідності, сам факт опитування із застосуванням поліграфа, спрямований на отримання прихованих відомостей, може розглядатися як втручання у внутрішню сферу особи.

З іншого боку, варто звернути увагу на словосполучення «вільної згоди»: якщо така згода дійсно надана добровільно та усвідомлено, особа могла б і без застосування поліграфа добровільно надати відповідні свідчення в межах процесуальних процедур. Водночас поліграф не встановлює фактичної істини у відповідях, а лише фіксує «наявність значущих реакцій» [7], які інтерпретуються як можливі індикатори емоційної напруги чи стресу, що не виключає елементу дослідницького впливу на психофізіологічний стан особи та дозволяє розглядати таку процедуру як специфічне опосередковане втручання в її внутрішню сферу.

На підставі викладеного використання поліграфа викликає сумніви щодо його відповідності вимогам ст. 28 КУ.

У світовій практиці використання поліграфу дедалі частіше починає визнаватися неконституційним. Окремі рішення ілюструють глобальну тенденцію визнання психофізіологічних тестів, таких як поліграф, інструментами, що порушують фундаментальні конституційні гарантії. У постколоніальних та азійських юрисдикціях, де конституції часто інтегрують універсальні стандарти прав людини, суди акцентують на відсутності справжньої добровільності та ризику примусу до самообвинувачення. Такі рішення підкреслюють, що навіть формальна згода не усуває психологічного тиску, перетворюючи тест на втручання в автономію свідомості.

До прикладу, в Кенії «суд у справі Окія Омтатах Окойті проти Джозефа Кіньюа, Комісії державної служби та Генерального прокурора (петиція № 51 від 2018 року) оголосив циркуляр Президента незаконним та неконституційним, оскільки він

порушував право на справедливу трудову практику згідно зі статтею 41 Конституції. Циркуляр мав на меті провести нову перевірку всіх державних службовців, які обіймають керівні посади, що включала використання тестів на поліграфі» [10].

В Індії «Верховний Суд розглянув конституційність різних методів збору доказів, включаючи наркоаналіз, ВЕАР (профіль електричної активації мозку) або «картування мозку», а також тести на поліграфі. Суд постановив, що використання таких нейронаукових методів розслідування являє собою примус до дачі свідчень та порушує право обвинуваченого не свідчити проти себе згідно зі статтею 20(3), а також його право на життя та особисту свободу згідно зі статтею 21 Конституції» [11]. Зазначеним рішенням акцентується на психофізіологічному примусі, де початкова згода не усуває подальшої втрати контролю над реакціями та відповідно порушує фундаментальні права (наприклад, самообвинувачення).

Так, у п. 204 вищевказаного рішення зазначалося: «під час звичайного допиту слідчий ставить запитання одне за одним, і суб'єкт має вибір: зберігати мовчання або відповідати на кожне з цих запитань. Цей вибір здійснюється неодноразово після кожного поставленого запитання, і суб'єкт вирішує характер і зміст кожної відповіді-свідчення. Через постійне здійснення такого вибору, усні відповіді суб'єкта можна охарактеризувати як добровільні за своєю природою. Однак у контексті оскаржуваних методик суб'єкт тестування не здійснює такий вибір постійно. Після надання початкової згоди суб'єкт не має свідомого контролю над наступними відповідями, даними під час тесту ... У контексті поліграфного обстеження та тестів ВЕАР суб'єкт не може передбачити зміст «відповідних питань», які будуть поставлені, або «зондів», які будуть показані. Крім того, результати отримуються на основі вимірювання фізіологічних реакцій, і тому суб'єкт не може здійснювати ефективний вибір між мовчанням та наданням особистих знань. З огляду на ці факти, стверджувалося, що не можна робити презумпцію добровільності результатів тесту, навіть якщо суб'єкт дав попередню згоду» [12].

Вищеписані прецеденти підкреслюють спільний виклик для інших держав: баланс між державним інтересом у контролі та конституційним пріоритетом когнітивної автономії. Подібні (як у вищеписаних рішеннях) підходи використовуються і у європейському контексті, де заборони ґрунтуються на аналогічних принципах ЄКПЛ, акцентуючи на пропорційності втручання та захисті гідності, що особливо актуально для країн з більш розвинутою системою гарантій прав людини.

Як зазначає Мінка Т.П. «у Німеччині використання поліграфа в кримінальних розслідуваннях і судових процесах заборонено» [13, с. 146]. Таке зауваження є обґрунтованим й заслугове на врахування в контексті українського правового регулювання, з огляду на ризики неконтрольованого та недостатньо врегульованого застосування поліграфа, зокрема в приватній сфері.

Так, психофізіологічне опитування із застосуванням поліграфа демонструє тенденцію до розширення сфери застосування, виходячи за межі державного сектору та активно впроваджується у приватну практику, зокрема у процесах працевлаштування, в приватних охоронних компаніях та навіть у діяльності так званих шахрайських кол-центрах (наприклад, [14]).

Психофізіологічне опитування із застосуванням поліграфа в приватній практиці жодним нормативним актом на законодавчому рівні не врегульовано, але й не заборонено. Таким

чином, поліграф використовується, але немає стандартів його застосування, не визначаються допустимі питання, не врегульовано зберігання даних опитування, не забезпечено контроль кваліфікації поліграфолога тощо.

Зазначена фрагментарність правового регулювання створює ризики ще більших зловживань при застосуванні поліграфа в приватній практиці.

Неконтрольованість державою використання поліграфа у приватному секторі створює набагато більше ризиків, адже його застосування може відбуватися без участі сертифікованих спеціалістів, що відкриває можливості для зловживань, а в умовах функціонування незаконних структур, таких як шахрайські кол-центри, помилкові або маніпулятивно інтерпретовані результати можуть спричинити негативні наслідки позаправового характеру, включаючи загрози життю, здоров'ю та особистій безпеці людини.

Висновки. Отже, у контексті застосування психофізіологічних інструментів (таких як поліграф) когнітивну недоторканність доцільно розглядати як похідний об'єкт конституційного захисту, що впливає з положень ст. 28, ст. 32 та ст. 62 КУ. Водночас наявна неузгодженість між формальною добровільністю участі та фактичним психологічним впливом, що зумовлює опосередковане втручання в автономію свідомості та дозволяє кваліфікувати таке тестування як непропорційне втручання у внутрішню сферу особи.

З огляду на сумнівну достовірність результатів опитування, отриманих із застосуванням поліграфа, формалізований характер «добровільної згоди», а також наявність у зарубіжній практиці прецедентів щодо визнання відповідних норм неконституційними, з одного боку, та існування альтернативних процесуальних засобів (наприклад, докази чи співбесіди), які дозволяють встановлювати обставини без втручання у внутрішню сферу особи, з іншого боку, доцільно критично оцінювати використання поліграфа в Україні. Такий підхід не лише гармонізує українське право з універсальними стандартами, але й утверджуватиме когнітивну недоторканність як непорушний конституційний імператив перед викликами цифрової епохи.

Література:

- Neurodata 2024. European Data Protection Supervisor. URL: https://www.edps.europa.eu/data-protection/our-work/publications/techdispatch/2024-06-03-techdispatch-12024-neurodata_en
- Крушельницька Г. Л. Приватноправове закріплення принципу поваги автономії особистості у сфері біомедичних технологій. *Часопис цивілістики*. 2023. Вип. 50. С. 24–29. URL: <https://clj.nuoua.od.ua/archive/50/4.pdf>
- Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
- Наказ МВС України від 13.11.2017 № 920 «Про затвердження Інструкції про порядок використання поліграфів у Національній поліції України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1472-17>
- Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
- Наказ Бюро економічної безпеки України від 26.10.2021 № 10 «Про затвердження Порядку проведення психофізіологічного опитування із застосуванням поліграфа у роботі Бюро економічної безпеки України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1470-21>
- Рішення у справі № 359/12522/23 від 30.01.2026. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/133773178>
- Рішення у справі № 711/9437/15-к від 24.11.2025. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/132126525>
- Варенья Н. М., Бедратий Ю. В., Алекумов С. С. Правове регулювання використання поліграфа в кримінальному процесі: за та проти. *Соціальний розвиток: економіко-правові проблеми*. 2025. № 9. С. 1–6. URL: <https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel/article/view/346/335>
- Constitutionality of polygraph test agreements in employment contracts. URL: <https://wamaeallen.com/constitutionality-of-polygraph-test-agreements-in-employment-contracts/>
- Selvi vs. State of Karnataka. 2010. URL: <https://privacylibrary.ccgslud.org/case/selvi-vs-state-of-karnataka>
- Selvi & Ors vs State of Karnataka & Anr. Supreme Court of India, 05.05.2010. URL: <https://indiankanoon.org/doc/338008/>
- Мінка Т. П. Європейський досвід використання поліграфа: шляхи удосконалення адміністративно-правового регулювання для України. *Правова позиція*. 2023. № 4 (41). С. 145–147. URL: <https://legalposition.umsf.in.ua/archive/2023/4/29.pdf>
- Використовували ШІ та дипфейки на сайтах знайомств: у Дніпрі викрито велику мережу криптоскамерів. *Focus*. URL: <https://focus.ua/uk/ukraine/749247-vikoristovuvali-shi-ta-dipfeyki-na-saytah-znayomstv-u-dnipri-vikrito-veliku-merezhzhu-kriptoskameriv>

Ivantsova Z. Cognitive Inviolability as a New Object of Constitutional Protection: The Role of the Polygraph

Summary. This article examines the constitutional and legal issues surrounding the use of polygraph testing in the context of the transformation of the informational dimension of human rights and the emergence of digital and cognitive rights. Particular attention is paid to the impact of modern information and psychophysiological technologies on the inner sphere of the individual, especially on the ability to independently form, change, and maintain one's thoughts without excessive external interference. It is argued that the development of such technologies leads to an expansion of the object of constitutional protection—from traditional information about a person to their cognitive processes.

The study conceptualizes cognitive inviolability as a new (derivative) object of constitutional protection, formed at the intersection of the right to privacy, human dignity, freedom of thought, and the presumption of innocence. Cognitive inviolability is defined as the prohibition of any coercive or covert interference in a person's mental processes and the protection of their internal informational space. The polygraph is considered a technology capable of indirectly penetrating the cognitive sphere through the recording and interpretation of a person's psychophysiological reactions.

The provisions of the Constitution of Ukraine, as well as subordinate legislation regulating the use of polygraph testing in public authorities, are analyzed. It is established that the formal voluntariness of undergoing a polygraph examination does not always ensure genuine freedom of will, as the procedure itself may create psychological pressure and generate a perception of distrust toward the individual. Such circumstances highlight the problem of covert interference in the cognitive sphere even in the absence of direct coercion.

The article also examines the impact of polygraph use on the principle of the presumption of innocence, as test results—despite their indicative nature—may be used to form assessments of a person's integrity and behavior. Judicial practice is analyzed, showing that such results are considered auxiliary but may still influence decision-making in practice.

Special attention is paid to comparative legal experience, particularly court decisions in Kenya and India, which have

declared the use of polygraph and similar neurotechnological methods unconstitutional due to their interference with the inner sphere of the individual and violation of the prohibition against self-incrimination. This demonstrates an emerging global trend toward strengthening the protection of cognitive autonomy.

The conclusions substantiate the need for doctrinal recognition of cognitive inviolability as an independent object

of constitutional protection and the establishment of clear legal limits on the use of polygraph testing. It is emphasized that only under such conditions can a balance between public interests and human rights be ensured in the context of advancing digital technologies.

Key words: human rights, human dignity, informational rights, digital rights, cognitive space.

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу
(CC BY 4.0)

Дата першого надходження статті до видання: 02.03.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.04.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.05.2026